

4. Мельник Р.В. Попередні судово-балістичні дослідження, об'єктів перероблених у вогнепальну зброю / Р.В. Мельник // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – Вип. № 1. – 2013. – С.330-340;
5. Тютюнник Т.В. Теоретичні та організаційно-технічні основи інформаційного забезпечення судово-балістичної експертизи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / Т.В. Тютюнник. – Харків. – 2008. – 19 с.;
6. Тропов С.О. Попередні балістичні дослідження на місці події / С.О. Тропов // Збірник наукових праць. – Вип. № 3. – 2008. – С.385-385;
7. Мала медична енциклопедія. – М.: Медична енциклопедія. 1991-96 pp..

Усольцев Сергій Олександрович
аспірант кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВопорушень

Визначенню та сутності спеціальних знань, що використовуються при розслідуванні, науковцями приділено достатньо уваги. Однак їх види розглядаються фрагментарно, в основному, при наведенні класифікації судових експертиз. Так, М.В. Салтевський зазначає, що «основними видами спеціальних знань для класифікації судових експертиз є криміналістичні, медичні, психіатричні, технічні, екологічні та інші знання» [1, с. 400]. «За галузями знань, що використовуються при дослідженні, – зазначає М.І. Порубов, – експертизи поділяються на криміналістичні, медичні, біологічні, експертизи матеріалів, речовин та виробів з них, екологічні, економічні, бухгалтерські, товарознавчі, будівельно-технічні, авто технічні та інші» [2, с. 166]. За таким же принципом класифікують спеціальні знання Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкін, Ю.Г. Корухов, О.Р. Росинська [3, с. 415].

Дещо іншу класифікацію пропонує Р.П. Марчук, поділяючи спеціальні знання на чотири види: за природою – криміналістичні, економічні, медичні, психологічні і т. д.; за науковою обґрунтованістю – наукові та ненаукові; за метою, з якою вони використовуються – такі, що потрібні для виявлення, фіксації, вилучення, дослідження речових доказів тощо; за способом їх отримання – здобуті у результаті спеціальної освіти, професійної підготовки, досвіду роботи [4, 116]. Із запропонованою класифікацією можливо погодитись лише частково. Такий критерій як

наукова обґрунтованість суперечить самій сутності спеціальних знань, оскільки вони не можуть бути ненауковими. Критерій «за способом отримання» також є дискусійним. Спеціальні знання дійсно здобуваються у результаті освіти. У результаті професійної підготовки та досвіду роботи отримуються скоріше вміння та навички. Однак, вони охоплюються поняттям спеціальних знань, тому така класифікація, на нашу думку, недоцільна. Метою використання спеціальних знань дійсно є збирання, що включає в себе виявлення, фіксацію та вилучення доказів та їх дослідження. Однак поділення спеціальних знань за цим критерієм, на наш погляд, є недоцільним.

За критерієм функціональної спрямованості характеризує спеціальні знання Є.І. Зуєв, поділяючи їх на: довідкові, що викладені в методичних та довідкових розробках; за допомогою яких пояснюються чи встановлюються реальні факти (дослідження і експертизи, що проводять обізнані особи); граничного плану, якими володіють як обізнані особи, так і слідчий, оперативний співробітник тощо; такі, що лежать в основі різних інформаційно-довідкових картотек і колекцій; ті, що використовуються при розробці науково-технічних та інших засобів виявлення, фіксації та дослідження доказів; такі, що використовуються при виявленні причин й умов, які сприяють вчиненню злочинів [5, с. 77]. На нашу думку така класифікація може мати місце, однак критерій «функціональної спрямованості», на нашу думку, є не зовсім точним. У наведеному визначенні довідкові знання, що викладені в методичних та довідкових розробках насправді є не знаннями по суті а певною інформацією, якою може скористатись будь-який учасник процесу. Знання граничного плану є поділенням спеціальних знань залежно від суб'єкта використання.

Підсумовуючи, можна зазначити, що види спеціальних знань повинні відповідати галузям науки. Загальновідомо, що науки поділяються на природознавчі, що вивчають явища природи та суспільні, що вивчають людську поведінку, мислення та суспільство. Відповідно ці науки поділяються на види та класи. Деякі науковці виділяють окремо соціальні, гуманітарні, технічні та точні науки. Так, Г. А. Матусовський, розглядаючи криміналістику у системі наук, зазначає, що систему наукових знань складають суспільні (філософія, логіка, етика, психологія, статистика, юриспруденція тощо), природознавчі (біологія, зоологія, ботаніка, фізика, хімія, медицина, антропологія, фізіологія людини, механіка тощо), технічні (машинобудування, приладобудування тощо) та математичні (математика, кібернетика, семіотика, інформатика, теорія програмування тощо) знання [6, с. 68-69]. У кожній з цих класів наук він виділяє також прикладні науки, що мають безпосереднє відношення, як до криміналістики, так і до судової експертології, які також прикладними науками. Так, систему прикладних суспільних наук складають криміналістика, судова бухгалтерія, судова психологія, товарознавство, економіка промисловості тощо. Прикладними

природознавчими науками є судова біологія, судова фізика, судова хімія, судова медицина, судова психіатрія, зоотехніка, агрономія, прикладна фізика, прикладна механіка тощо. Прикладними технічними науками є фототехніка, судова фотографія, судова балістика, радіотехніка, авто техніка, електроніка тощо. Прикладними математичними науками Г. А. Матусовський вважає правову кібернетику, правову інформатику, прикладну кібернетику тощо []. Підтримуючи зазначене вище, ще раз наголосимо на тому, що класифікація спеціальних знань повинна відповідати науковим знанням певної галузі з урахуванням того, що юридичні знання не є спеціальними для такого виду діяльності, як розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. К. : Кондор, 2005. 588 с.
2. Андреев И. С., Грамович Г. И., Порубов Н. И. Курс криминалистики / под ред. Н. И. Порубова. Мн. : Выш. шк., 1997. 335 с.
3. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика : учебник для вузов / под ред. Засл. деятеля науки РФ, профессора Р. С. Белкина. М. : Издательство НОРМА, 2000. 990 с.
4. Марчук Р. П. Спеціальні знання у криміналістиці та підстави їх класифікації // Взаємодія слідчих і експертів у процесі боротьби зі злочинністю: Зб. наук. праць. Додаток № 1 до Вісника № 1 2003 р. ЛІВС при НАВСУ, 2003. С. 112-117.
5. Зуев Е. И. Совершенствование использования специальных познаний следственными аппаратами органов внутренних дел / Повышение эффективности использования криминалистических методов и средств расследования преступлений: Труды Академии МВД СССР. М., 1985. С. 65-78.
6. Матусовский Г. А. Криминалистика в системе научных знаний. Харьков : Вища шк., изд-во при Харьк. гос. ун-те, 1976. 113 с.

Чаусов Дмитро Юрійович
ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ТА ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Сліди, залишені на місці події, завжди вказують на важливі складові механізму вчинення кримінального правопорушення. Крім того, вони є